

מסכת פלונית

הקדמה למסכת:

במסכת מעשרות נלמד על הגדרות של חיוב תרומות ומעשרות: א. איזה גידולים חייבים. ב. ממתן הגידולים חייבים. ג. עד מתי הגידולים מותרים באכילת ארעי. ד. מתי גמר מלאכתם האוסר באכילת ארעי. ה. דברים שונים שנחשבים 'קובע' למעשר וגדריהם.

פרק א

משנה א

כָּלֵל אָמְרוּ בַּמַּעֲשָׂרוֹת :

כָּל שֶׁהוּא אֵכֶל, וְנִשְׁמַר, וְגִדּוּלּוֹ מִן הָאֶרֶץ - חֵיב בַּמַּעֲשָׂרוֹת.

וְעוֹד כָּלֵל אַחַר אָמְרוּ :

כָּל שֶׁתְּחַלְתּוֹ אֵכֶל וְסוּפוֹ אֵכֶל - אֵף עַל פִּי שֶׁהוּא שׁוֹמְרוֹ לְהוֹסִיף אֵכֶל -

חֵיב קֶטָן וְגָדוֹל.

וְכָל שֶׁאִין תְּחַלְתּוֹ אֵכֶל - אֲבָל סוּפוֹ אֵכֶל - אֵינּוֹ חֵיב עַד שֶׁיַּעֲשֶׂה אֵכֶל.

סיכום: כדי שגידול יהיה חייב במעשר צריך מספר תנאים: 1. שיהיה ראוי לאכילה. 2. שיהיה דבר נשמר ולא מופקר. 3. גידולו מן הארץ.

הגדרת אוכל: דבר שראוי לאכילה ואפילו אם משאירו מחובר לקרקע כדי שימשיך לגדול.

משנה ב

במשניות הבאות (ב - ד) נלמד את הגדרת גידולים שונים לקבל שם 'אוכל', זמן זה נקרא - 'עונת המעשרות'.

מֵאִימָתֵי הַפְּרוֹת חֲבֻּבוֹת בַּמַּעֲשָׂרוֹת?

הַתְּאִינִים - מִשִּׁיבְחִילוֹ¹.

הָעֲנָבִים וְהָאֲבִשִׁים - מִשֶּׁהִבְאִישׁוֹ².

הָאוֹג וְהַתּוֹתִים - מִשִּׁיֶּאֱדִימוֹ.

וְכָל הָאֲדָמִים - מִשִּׁיֶּאֱדִימוֹ.

הַרְמוֹנִים - מִשִּׁימְסוֹ³.

הַתְּמָרִים - מִשִּׁיטִּילוֹ שְׁאוֹר⁴.

¹ כשהתחילו להבשיל, מלקטים אותם ומניחים אותם 24 שעות, ואח"כ ראויים לאכילה.

² שהחרצן נראה מבעד לו.

³ שיעשה האוכל רך, עד שהוא מתמעך ביד.

הַאֲפֶרְסָקִים - מְשִׁיטִילוּ גִידִים⁵.

הַאֲגוּזִים - מְשִׁיעְשׂוּ מְגוּרָה⁶.

רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: הַאֲגוּזִים וְהַשְּׂקָדִים - מְשִׁיעְשׂוּ קֶלֶפָה⁷.

משנה ג

הַחֲרוּבִין - מְשִׁינְקָדוּ⁸.

וְכָל הַשְּׁחוּרִים - מְשִׁינְקָדוּ.

הַאֲגָסִים וְהַקֶּרְסֻטוּמִּלִּין וְהַפְּרִישִׁין וְהַעֲזָרָדִים - מְשִׁינְקָרְחוּ⁹.

וְכָל הַלְּבָנִים - מְשִׁינְקָרְחוּ.

הַתְּלָתָן - מְשִׁתְּצִמַח¹⁰.

הַתְּבוּאָה וְהַזִּיתִים - מְשִׁיכְנִיסוּ שְׁלִישׁ¹¹.

משנה ד

וּבִזְרֵק:

הַקְּשׂוּאִים וְהַדְּלוּעִים וְהַאֲבֵטִיחִים וְהַמְּלַפְפוֹנוֹת, הַתְּפוּחִים וְהַאֲתָרוּגִין¹² -

חֲנִיבִים גְּדוֹלִים וְקֶטְנִים. רַבִּי שְׁמַעוֹן פּוֹטֵר אֶת הַאֲתָרוּגִים בְּקֶטְנָן.

הַחֲנִיב בְּשְׂקָדִים הַמְּרִים - פָּטוּר בְּמֵתוּקִים¹³,

הַחֲנִיב בְּמֵתוּקִים - פָּטוּר בְּמְרִים.

משנה ה

פִּירוֹת שְׁנַתְּלוּ - אע"פ שהגיעו לעונת המעשרות - עדיין מותר לאכול מהם אכילת ארעי בלא הפרשת תרו"מ. שכל זמן

⁴ שיתחילו לתפוח כשאר.

⁵ שיראה בקליפתם כעין גידים אדומים.

⁶ שיבדל האוכל מהקליפה העליונה ויהיה כאילו מונח במגירה.

⁷ כוונתו לקליפה הדקה הפנימית הדבוקה לאוכל.

⁸ שיעשו בהם נקודות שחורות.

⁹ שיקררו השערות הקטנות שעליהם.

¹⁰ צמחה עדי כך שאם יתלשנה ויזרענה במקום אחר תחזור ותצמח.

¹¹ שהביאו שליש גדולם, ויימ שהתבואה תתן שליש מהקמח שראויה לתת בגמר גידולה וכן בזיתים שיתנו שליש שמן.

¹² תפוחים ואתרוגים הם פירות האילן, ושנו כאן מחמת ששעורם שוה לקישואים.

¹³ שקדים מרים ראויים לאכילה רק כשהם קטנים, שקדים מתוקים ראויים רק כשהם גדולים.

מסכת פלונית

שלא נגמרה מלאכתם אינם חייבים בתרו"מ אלא א"כ אוכל מהם אכילת קבע. גמר המלאכה נקרא במשנה - 'גורן'
במשניות הבאות (ה - ח) נלמד את הגדרת גידולים שונים לקבל שם 'גורן'.

איזהו גֶרְנָן לַמַּעֲשָׂרוֹת?

הַקְּשׁוּאִים וְהַדְּלוּעִים - מְשִׁיפְקָסוּ¹⁴.

וְאִם אֵינוֹ מְפָקֵס - מְשִׁיעֵמִיד עֲרָמָה.

אֲבֵטִיחַ - מְשִׁישֶׁלֶק¹⁵.

וְאִם אֵינוֹ מְשֶׁלֶק - עַד שֶׁיַּעֲשֶׂה מְקָצָה¹⁶.

זֶרֶק הַנֶּאֱגָד - מְשִׁיאֵגָד.

אִם אֵינוֹ אוֹגֵד - עַד שֶׁיִּמְלֵא אֶת הַכְּלִי.

וְאִם אֵינוֹ מִמְלֵא אֶת הַכְּלִי - עַד שֶׁיִּלְקוּט כָּל צָרְפוֹ.

כִּלְכָּלָה - עַד שֶׁיִּחַפֶּה¹⁷.

וְאִם אֵינוֹ מְחַפֶּה - עַד שֶׁיִּמְלֵא אֶת הַכְּלִי.

וְאִם אֵינוֹ מִמְלֵא אֶת הַכְּלִי - עַד שֶׁיִּלְקוּט כָּל צָרְפוֹ.

בְּמָה דְּבָרִים אָמורים¹⁸? בְּמוֹלֵיךְ לְשׁוֹק¹⁹.

אָבֵל בְּמוֹלֵיךְ לְבֵיתוֹ - אוֹכֵל מֵהֶם עֲרָאֵי עַד שֶׁהוּא מַגִּיעַ לְבֵיתוֹ²⁰.

משנה ו

הַפֶּרֶד וְהַצְּמוּקִין וְהַחֲרוּבִין - מְשִׁיעֵמִיד עֲרָמָה.

הַבְּצָלִים - מְשִׁיפְקָל²¹.

וְאִם אֵינוֹ מְפָקֵל - מְשִׁיעֵמִיד עֲרָמָה.

14 שיטלו מהם את השער הדק שעליהם (פיקוס ביוונית - שיער).

15 שילוק באבטיחים כפיקוס בקישואים ובדלועים.

16 שישטח אותם במוקצה.

17 שיכסה את הפירות בעלים.

18 ששיעורים אלו הם גמר מלאכה למעשר.

19 ודעתו למכור שם.

20 אפילו לאחר שנגמרה מלאכתו, כי אין הטבל מתחייב במעשר עד שיראה פני הבית. אבל במוליד לשוק אינו אוכל עד שיגיע לשוק כי 'מקחו' קובע למעשר וחישינו שידמנו לו לקוחות בדרך.

21 משיקלף מהם את הקליפות הרעות.

התבואה - משׁימרח²².

ואם אינו מִמָּרַח - עַד שֵׁיעֲמִיד עֲרָמָה.

הקטניות - משׁיכבור.

ואם אינו כוֹבֵר - עַד שֵׁימָרַח.

אף על פי שִׁמְרַח - נוטל מן הקטעים ומן הצדדים וממה שֶׁבְּתוֹךְ הַתֵּבֶן

ואוֹכֵל.

משנה ז

היין - משׁיקפה.

אף על פי שֶׁקָפָה - קוֹלֵט מִן הַגַּת הָעֲלִיוֹנָה ומן הצנור וְשׁוֹתָהּ.

השֶׁמֶן - משׁינרד לעוקה.

אף על פי שֶׁיֵּרֵד - נוטל מן העקל ומבין הממל ומבין הפצים, וְנוֹתֵן

לחמיטה ולתמחוי.

אָבֵל לֹא יֵתֵן לְקֹדֶרֶה וְלִלְפָס כְּשֶׁהוּן רוֹתְחִין.

רבי יהודה אומר: לִכְלֵל הוּא נוֹתֵן, חוץ מִדָּבָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ חֶמֶץ וְצִיר.

משנה ח

העגול - משׁיחליקנו.

מחליקים בתאנים ובענבים של טָבֵל.

רבי יהודה: אוסר.

המחליק בענבים - לֹא הַכָּשֵׁר.

רבי יהודה אומר: הַכָּשֵׁר.

הגרורות - משׁידוש.

ומגורח - משׁיעגל.

מסכת פלונית

הָיָה דָשׁ בְּחֵבֵית וּמַעְגָּל בְּמַגּוּכָה, נִשְׁבְּרָה הַחֵבֵית וְנִפְתְּחָה הַמַּגּוּכָה - לֹא
לְאֶחָד מֵהֶם עָרְאִי.
רַבִּי יוֹסִי מֵתִיר.

פרק ?

כותרת למשנה:

כותרת להקדמה: הקדמה.

(א) משנה הסבר (מקור)²³.

כותרת למשנה:

כותרת להקדמה: הקדמה.

(א) משנה הסבר (מקור)²⁴.

²³ הערת שוליים.

²⁴ הערת שוליים.